

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Digitalisering, ethiek en gebruik sociale media
Datum	15 juli 2025
Van	Marijke Visschedijk, Anton Grootendorst, Joeri Hazelaar en Ingeborg Hoogveld
Portefeuillehouders	Hans Oosters, André van Schie en Has Bakker
Bijlagen	Memorandum CODIO Het CODIO instrument Achtergrondinformatie sociale media Data sociale media PU

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Op 5 maart 2025 is in de Statencommissie Bestuur, Economie en Cultuur & erfgoed (BEC) de concernvisie op informatievoorziening en digitalisering (i-Visie) besproken, en op 19 maart 2025 is deze door uw Staten vastgesteld. Tijdens de besprekingen is ook het onderwerp digitalisering en ethiek aan de orde gesteld. In deze Statenbrief geven we een overzicht van de activiteiten en planning op het gebied van digitalisering en ethiek, waaronder de vorming van een ethische commissie en de ontwikkeling van een ethisch kader. Ook zijn we op verzoek van u in gesprek gegaan met PublicSpaces. Ten slotte wordt in deze Statenbrief ingegaan op het (toekomstig) gebruik van sociale mediaplatformen door de Provincie Utrecht.

Inleiding:

In de i-Visie is opgenomen dat de provincie Utrecht bij digitalisering en datagebruik het ethisch kader, omschreven in de 'Code Goed Openbaar Digitaal Bestuur' (CODIO), toe wil gaan passen en een ethische commissie inricht die adviseert over de digitale bescherming van rechten, welzijn en waardigheid van medewerkers en inwoners.

Ethisch kader:

Zoals in de i-Visie is opgenomen gaat Utrecht gebruik maken van het ethisch kader van de CODIO om bewust, verantwoord en waardengedreven te kunnen omgaan met data en technologieën. In de bijlagen treft u hierover meer informatie. Doel is dat de provincie Utrecht een 'digitaal verantwoorde provincie' is waarbij de ethische aspecten van digitalisering voortdurend en zorgvuldig worden gewogen.

Wij gaan de CODIO gebruiken om zowel beleid richting te geven als casuïstiek te behandelen. In dit proces werken wij samen met de Datawerkplaats, de makers van de CODIO in opdracht van het Ministerie van BZK. Toepassingen van de CODIO zullen wij monitoren en evalueren. Wij zijn hier inmiddels in de praktijk mee gestart bij de toetsing van het gebruik van sociale mediaplatformen. Zie daarvoor het voorbeeld verderop in deze brief.

Moreel beraad:

Intern is een aantal medewerkers opgeleid om zich te bekwamen in het leiden van een moreel beraad. Dit is een gespreksmethode die kan helpen bij het maken van een keuze in een morele kwestie. Wij experimenteren hiermee zodra een (digitale) casus zich voordoet.

Ethische commissie:

In zowel het coalitieakkoord als in de i-Visie staat dat er een ethische commissie ingesteld zal worden. Sinds januari 2023 is dit op Interprovinciaal vlak al deels gerealiseerd met de Interprovinciale Ethische Commissie (IEC), waarin externe experts advies geven over thema's die spelen bij provincies. Specifieke casuïstiek uit één provincie neemt de IEC (vooralsnog) niet in behandeling, waardoor de vraag is ontstaan of er op provinciaal niveau ook een eigen commissie dient te komen.

De provincie heeft al ervaring met een eigen ethische commissie, die in de periode 2020 – 2022 ingesteld was. De vorm betrof een samenstelling tussen ambtelijke leden gecombineerd met afvaardiging van PS, GS en Directie. Dit bleek echter niet houdbaar doordat er zowel onvoldoende casuïstiek was of deze niet de commissie bereikte, alsmede het praktisch niet haalbaar was om de commissie agenda technisch bij elkaar te brengen. Naar een nieuwe vorm die op provinciaal niveau succesvol ingevoerd kan worden doet het Interprovinciaal Overleg momenteel onderzoek. Hierbij wordt ook rekening gehouden met eerdere ervaringen en de al bestaande IEC. Eind 2025 verwachten wij vanuit de interprovinciale verkenning meer duidelijkheid te geven over de opzet van een mogelijke ethische commissie bij de provincie Utrecht.

Het stapsgewijs toewerken naar een hogere volwassenheid bij het toepassen van ethiek en publieke waarden bij onze digitalisering is onderdeel van de digitale transitie. We verkeren bij deze toepassing in de fase van verkenning. De vorming van de interne commissie digitale ethiek nemen we op in de jaarrapportage over onze informatievoorziening en digitalisering die u als onderdeel van de P&C cyclus in het tweede kwartaal van het nieuwe jaar van ons ontvangt.

PublicSpaces:

Op verzoek van uw Staten heeft op 9 april 2025 een gesprek plaatsgevonden met [PublicSpaces](#). Doel van het gesprek was een nadere kennismaking met de Stichting PublicSpaces zodat bepaald kan worden of de diensten van PublicSpaces van waarde kunnen zijn voor de provincie Utrecht op het gebied van ethische vorming. De kosten van een partnership, waarmee je voornamelijk toegang krijgt tot het netwerk van PublicSpaces, bedragen bij benadering €20.000 per jaar. Gezien wij als provincie al samenwerken op zowel interprovinciaal niveau, zoals in de Interprovinciale werkgroep 'Ethiek en Digitale Transformatie', als op regionaal niveau met bijvoorbeeld de Universiteit Utrecht en haar Datawerkplaats, waar wij medefinancier van zijn, heeft het aansluiten bij PublicSpaces voor nu weinig meerwaarde. Ook het onderschrijven van het manifest zal geen noodzaak hebben aangezien wij verantwoorde digitalisering en de focus op publieke waarden al gaan borgen door de CODIO toe te passen.

Kennisontwikkeling:

Per februari 2025 is een (voor nu tijdelijk) medewerker gestart bij de provincie met als expertise ethiek en digitalisering. De medewerker zal onder andere zorgen dat ethiek geborgd zal worden in zowel beleid als provinciale processen zoals inkoop en aanbesteding. Ook houdt deze medewerker zich bezig met het ethisch kader en de verkenning naar instelling van een ethische commissie. Op den duur is het de bedoeling deze rol een vaste plek te geven in de organisatie.

Gebruik van sociale media:

Ongeveer tegelijk met de vragen over een ethisch kader kwam ook het gesprek op gang over sociale media en ook daar heeft u vragen over gesteld. Die spitsten zich toe op het stoppen of juist niet stoppen met het platform X. In toenemende mate wordt in de samenleving kritisch gekeken naar de werking van sociale mediaplatformen. Voor overheden was deze vorm van gratis publiceren en een groot publiek bereiken in eerste instantie vooral een zegen. Nu moeten we leren om hier kritisch mee om te gaan. Het toetsen van sociale mediaplatformen aan wettelijke kaders is een taak van de Europese Commissie. Wij als provincie beschikken niet over de kennis en kunde om op basis hiervan de platformen te beoordelen. Wij kunnen de sociale mediaplatformen wel beoordelen vanuit voor de provincie Utrecht belangrijke waarden, en op basis van de uitkomsten van dit waardengedreven gesprek onze activiteiten op sociale mediaplatformen desgewenst aanpassen. Deze toets hebben wij recent gedaan en dat leidde tot onderstaande conclusie. In de bijlagen vindt u meer informatie over ons sociale mediagebruik en de beoordeling bij de toetsing.

Toepassing van de CODIO op sociale mediaplatformen

1. Om onze communicatiedoelstellingen te behalen, kunnen wij het ons, als relatief kleine partij en midden-bestuur, op dit moment nog niet permitteren één of meerdere sociale mediaplatformen te verlaten zonder een deel van onze doelgroep te verliezen. Ook het uitzetten van een reactiemogelijkheid past niet binnen onze uitgangspunten om transparant en verbindend te zijn. Andere waarden vanuit de CODIO leiden niet tot een andere keuze.
2. Om onze afhankelijkheid af te bouwen, gaan wij alternatieve vormen van sociale media verkennen. Dit sluit ook aan op de digitaliseringsagenda vanuit het Rijk. Bluesky en Mastodon komen als eerste hiervoor in aanmerking. Het gebruik van meerdere platformen zal gepaard gaan met een toename van het werk van corporate communicatie omdat content aangepast moet worden aan de doelgroep en het platform. We zullen streven naar een evenwicht tussen inspanningen enerzijds en bereik anderzijds.
3. Door twee keer per jaar een waardengedreven gesprek te voeren, blijven we kritisch toetsen met als mogelijke uitkomst dat we een platform verlaten of een platform toevoegen. Dit doen wij aan de hand van het ethisch kader, de CODIO.
4. Wij plaatsen een statement op onze website over de wijze waarop we toetsen en afwegen. Hier laten wij als provincie weten waarom wij op alternatieve kanalen beschikbaar zijn, en willen we de waarden vanuit de CODIO en daarna ons ethisch kader op een laagdrempelige manier formuleren.

Reikwijdte adviezen en besluiten:

Een besluit om een platform te verlaten of op een nieuw platform actief te worden, heeft betrekking op de externe communicatie van de provincie Utrecht als organisatie, GS en PS. Individuele statenleden, fracties en politieke partijen staat het vrij om te communiceren via de kanalen die zij zelf willen. Een besluit omtrent het wel of niet gebruiken van een platform heeft dan ook geen effect op de manier waarop statenleden online willen communiceren. Ook ambtenaren mogen als individu, ongeacht de adviezen of besluiten, actief zijn op de kanalen waarop zij actief willen zijn. Wel kan bij een veiligheidsrisico zoals bij TikTok, een verbod gelden voor het installeren van een app op door de provincie verstrekte apparaten.

Vervolgprocedure / voortgang:

Met deze Statenbrief doen wij twee gedane toezeggingen af, informeren over de activiteiten en planning op het gebied van digitalisering en ethiek, waaronder de vorming van een ethische commissie en de bestuurlijke vaststelling van de Code Goed Digitaal Openbaar Bestuur (CODIO), en over de toetsing en weging van het gebruik van sociale mediaplatformen.

Ethiek en de vorming van de interne commissie digitale ethiek nemen we ook op in de jaarrapportage over onze informatievoorziening en digitalisering. Deze ontvangt u als onderdeel van de P&C cyclus in het tweede kwartaal van het nieuwe jaar.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen